

ET - TEVVÂB

Tevbeleri kabul edip günahları bağışlayan manasında esma-ül hüsnadan bir ism-i şeriftir. Et-Tevvâb olan Allah Teâlâ, günahlarını idrak edip Rabbından özür dileyen kullarının tevbealarını kabul eder. Kur'an-ı Kerim'de tevbeyle dair pek çok ayet-i kerime mevcuttur.

Allah-ü Zülcelâl'in pek çok lütuflarından biri de Tevvâb ism-i şerifi ile kulun imdadına yetişip onu düştüğü bataklıktan kurtarmasıdır. Günah ne denli olursa olsun Allah'a ortak koşmamak şartı ile tevbesinin kabul olacağı müjdesini veriyor ve böylece Rahman ve Rahimiyetini her mevzuda olduğu gibi bu mevzuda da kullarına hatırlatıyor. Kula düşen aklını başına alıp hiç vakit kaybetmeden Rabb'ül Âleminin Tevvâb kapısına teveccüh edip tevbe ve rücu etmektir.

İnsana gereken tevbenin ne gibi şartları vardır? Tevbe-i Nasuh denilen tevbe nasıl gerçekleşir?

1. İşlediği günahın çirkinliğini sezip pişman olmak.
2. Günahın mesuliyetini idrak etmek ve ukbası için büyük bir felaket olduğuna inanmak.
3. Allah'a (c.c) karşı isyan olduğunun şuurunda olup Rabbinden hayâ etmek.
4. Nefsini kınayıp "Yazıklar olsun ey bedbaht nefsim, nasıl oldu da sana uydum" diyerek nefsi levm etmek.

Ve daha pek çok pişmanlık, mahcubiyet hislerini vicdanında duyabilmektir ki bu ve benzeri duygular tevbeyle götürülen faktörlerdir. Bu hisler olmazsa kuru kuru tevbe bir fayda vermez. Tevbenin Tevvâb olan Mevlâ'ya ulaşım kabule şayan olması için kalp, akıl, vicdan ve lisanın müşterek tevbe etmeleri lazımdır.

Hataları itiraf edip pişmanlıkla kıvrılmak, yeniden toparlanıp Cenab-ı Hakk'a yönelmek olan tevbenin çeşitli boyutları mevcuttur. Tafsilatlarıyla tevbeyle tanımaya çalışacağız.

Tevbe, tevbe edenlerin durumu itibâriyle üç bölümde mütalâa edilmiştir:

Hakikatlere kapalı avam halkın tevbesi ki, Hakk'a muhalefetin kalpte burkuntular hâlinde hissedilmesi ve ferdin günahını idrak şuuruyla gönlünde buğulaşan bu duyguyu, bütün benliği ile Hakk kapısına yönelerek, tevbe ve istiğfar ile alâkalı sözlerle ifâde etmesidir.

Perde arkası hakikatlere yeni yeni uyanmaya başlamış havâssın rücu ki, huzur ve maiyyet âdâbına aykırı her davranış ve her düşünceden sonra, kalpte yoğunlaşıp basiret ufkunu saran büyük-küçük her gaflet karşısında himmet kanatlarını açıp Hakk'ın rahmet ve inâyetine sığınma cehd ü gayretidir ki, bu performansı gösteren ruh: Resulullah: "Günahın tam dönen o günahı hiç işlememiş gibidir; Allah bir kulu sevdiği zaman artık ona günahı zarar vermez" dedi ve şu mealdeki âyeti okudu: "Şüphesiz Allah, çokça tevbe edenleri ve tevbe edip tertemiz olanları sever"¹ tevbenin alâmeti nedir diye sorulunca da: "Gönülden pişmanlıktır"² buyurdular² hakikatinin mazharı ruhtur.

Yaşayışlarını "benim gözlerim uyur ama kalbim uyumaz" ufkunda sürdüren has üstü hasların teveccühüdür ki, kalplerine, sırlarına, ahfâlarına perde olan mâsiva ile alâkalı her ne varsa, bütününü benliklerinin derinliklerinden söküp hiçliğin gayyalarına atarak, yeniden "nuru'l-enver"³le münasebetlerinin şuuruna ulaşmaları demektir ki, "O ne güzel kuldu! Zira sürekli (Allah'a) rucûdaydı"⁴ gerçeğini gösterir.

Ferdin, bir kısım iç deformasyonlardan sonra yeniden safvet-i asliyesine dönmesi, özülle bütünleşmesi veya sık sık kendini yenilemesi ma'nâsında tevbe, hemen her mertebesiyle:

1. Gönülden nedâmet etmek
2. Eski hataları ürperti ile hatırlamak

¹ Bakara sûresi:222

² el-Kuşeyrî, er-Risâletü'l-Kuşeyriyye s.168; el-Müttakî, Kenzü'l-ummâl 4/261, hadis no: 10438 (İbn Neccâr'dan naklen). Kuşeyrî, hadisi senediyle zikretmektedir. Hadis kitaplarında da bu hadisin değişik kısımları farklı lafızlarla parça parça yer almaktadır. Örnek olarak bkz. İbn Mâce, zühd 30; et-Taberânî, el-Mu'cemül-kebir 10/150; el-Beyhakî, Şuabü'l-îmân 4/375, 5/387, 439; el-Hakîm et-Tirmizî, Nevâdirü'l-usûl 2/349

³ Bütün işıkların hakiki menbaı

⁴ Sâd:44

3. Sorumlulukları yeniden gözden geçirip fevt edilen mükellefiyetleri yerine getirmek
4. Hata ve inhirafarla ruhda meydana gelen boşlukları ibadet ü taat ve gecelerdeki yakarışlarla doldurmak
5. Hata ve inhirafarla ruhda meydana gelen boşlukları ibadet ü taat ve gecelerdeki yakarışlarla doldurmak
6. Ve haslar, haslar üstü haslar itibâriyle, zikr u fikr u şükrün dışında geçen hayat için âh u enin edip ağlamak, duygu ve düşüncelere kasdi olarak mâsiva bulaşmış olabileceği endişesiyle sarsılıp inlemek
7. Duygu ve düşüncelere kasdi olarak masiva karışmış olabileceği endişesiyle sarsılıp burkulmak gibi hususları ihtiva eder ki bu durumda olan bir mümine umulur ki, Tevvâb ism-i şerifinin tecellisi ve mazhariyet ihsan olunur ve yine ihsan-ı ilâhî ile Gaffâr, Raûf, Afüv, Settâr gibi ism-i şerifler peşpeşe tecelli eder, tevbe bir fazilet yemini, onda sebat ise bir yiğitlik ve ifade işidir.

Hatanın seviyesi ne olursa olsun, tevbe ederken, yeni günah tasavvurlarına karşı pişmanlık ve tiksinti ile inlemeyen, her şeye rağmen bir kere daha istikamet çizgisinin altına düşebileceği endişesiyle ürpermeyen, Hak'tan uzak kalmanın sonucu olarak içine düştüğü yanlışlık ve inhirafardan kurtulmak için Hakk'a kulluğa, kullukta samimiyete sığınmayan, tevbe adına yalan söylemiş sayılır.

Mevlânâ bir yerde gerçek tevbenin sembolü 'nasûh'u şöyle konuşturur:

"Cenâb-ı Hudâ'ya bir hakikî tevbe ettim ki, can tenden ayrılıncaya kadar onu bozmayacağım. Aslında o mihnetten sonra, merkepten başka kim ayağını bir kere daha helâk ve hata tarafına atar ki?"

Tevbe bir fazilet yemini, onda sebat ise bir yiğitlik ve irâde işidir. Usulünce tevbe edip sebat edenin şehitler mertebesinde olduğunu Peygamber Efendimiz söylüyor.⁵

Tabî sürekli tevbe ettiği halde, bir türlü günahları terk edemeyenin tevbe ve istiğfarının Tevvâb olan Rabb'ül âlemin'in yöneldikleri kapıyla alay etmek olduğunu da buyuruyor.⁶

Evet, "cehennemden korkarım" deyip günahlardan kaçınmayan, "cennete müştâkım" deyip amel-i sâlih işlemeyen, "Peygamberi severim" deyip sünnetlere karşı alâkasız kalan ve ahlâk-ı Muhammedî ile ahlaklanmayan biri, iddialarında ciddi olamayacağı gibi, ömrünü kat'î günah ve sûrî tevbeler arasında sürdüren, dolayısıyla da, Hakk'a dönüşlerini isyanlar arası molalara benzeteceğimiz böyle vefasızların samimiyet ve sözlerini kabul etmek de oldukça zordur.

Sâlikin ilk menzili, tâlibin ilk makamı tevbe, ikinci makamı ise inâbedir. Yani, herhangi bir mürşide intisâb etme merâsiminde temsil edilen usûl, âdâb ve töreye de "inâbe" denilir. Tevbede samimi ve sadakatli olmayan, inabede yani mürşide bağlılıkta muvaffak olamaz ve nefis tezkiyesi ve kalp tasfiyesinde de terakki edemez.

Tevvâb ism-i şerifinin kul üzerinde tecelliyatına sebep teşkil eden bir yönü de başkalarının özrünü kabul etmesi, suçu ne olursa olsun bilhassa özür dileyenin özrünü kabul edip affetmesidir ki, Rabb'inden özür dilemeye yüzü olsun. Nasıl ki Mevlâ, kulunun suçu ne olursa olsun tevbe edince affedeceğini vaat ediyor, insanın hele bir müminin bir başkasını affetmemesi düşünülemez. Rahmet Peygamberi (s.a.v.)'de: Kişi, affetmekle şerefini ve izzetini arttırır. Bağışlayınız ki, affa mazhar olasınız" buyuruyor.

Tevbe ile ilgili ayetlerden bazıları şöyledir:

"Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında, ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler."⁷

"İşte onların mükâfatı, Rableri tarafından bağışlanma ve altlarından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlerdir. Böyle amel edenlerin mükâfatı ne güzeldir!"⁸

"Ancak tevbe ve iman edip iyi davranışta bulunanlar başkadır; Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir."⁹

⁵ ed-Deylemî, el-Müsned 2/76

⁶ el-Beyhâkî, Şuabü'l-îmân 5/436; ed-Deylemî, el-Müsned 2/77

⁷ Âl-i İmran:135

⁸ Âl-i İmran:136

⁹ Furkan:70

"Kim tevbe edip iyi davranış gösterirse, şüphesiz o, tevbesi kabul edilmiş olarak Allah'a döner." ¹⁰

"Kim (bu) haksız davranışından sonra tevbe eder ve durumunu düzeltirse şüphesiz Allah onun tevbesini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir." ¹¹

"Ancak, bundan sonra tevbe edip yola gelenler başka. Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir." ¹²

"Fakat tevbe eden, iman edip iyi işler yapan kimseye gelince, onun kurtuluşa erenler arasında olması umulur." ¹³

---

¹⁰ Furkan:71

¹¹ Maide:39

¹² Âl-i İmran: 89

¹³ Kasas:67